

Az Agrokémia és Talajtan folyóirat hét évtizede 1951–2021

Jelen számával az 1951-ben elindított folyóirat a 70. évfolyamába érkezett. Az Agrokémia és Talajtan tudományos folyóirat szakterületi profilja a talajtan, az agrokémia és növénytáplálás, a talajbiológia és talajbiokémia, valamint az agroökológia szakterületek magyar nyelven megjelenő, lektorált tudományos folyóirata, amelyet a CABELLS és a SCOPUS indexel.

Az Agrokémiai Intézet 1949-es megalakulása után az intézetben folyó kutatómunkák eredményeinek közreadása céljából indított folyóirat kezdetben csupán magyar, majd külföldi szerzők által írt orosz, angol és német nyelvű összefoglalókkal ellátott eredeti tudományos közleményeket, szemle rovatában pedig összefoglaló és elemző témaismertetéseket, hazai és nemzetközi rendezvényekről szóló beszámolókat, valamint könyvismertetéseket közöl. Vitarovatában egy-egy aktuális tudományos kérdésben képviselt eltérő véleményeknek, polémiáknak ad helyt.

Kötelességének tekinti továbbá a hazai tudományterületek jeles képviselői jubileumi születésnapjairól történő megemlékezések, szomorú kötelességének pedig az elhunytakról szóló nekrológok közlését. A folyóirat indulását követő hat évtizedről Várallyay György professzor úr, a folyóirat korábbi főszerkesztőjének összeállítása ad részletes áttekintést (VÁRALLYAY György (2011). Az Agrokémia és Talajtan hat évtizede. AGROKÉMIA ÉS TALAJTAN. **60.** (1) 5-12.).

A 61. évfolyamába lépő Agrokémia és Talajtannak elektronikus felületet építettek (www.aton.hu) ki Koós Sándor vezetésével 2010-ben elnyert TÁMOP pályázat segítségével, melynek címe az „*Agrokémia és Talajtan Online (ATON) szakfolyóirat indítása*” volt. A pályázat keretében kialakításra került egy elektronikus szerkesztői (Oesys) és repozitórium rendszer (Jadox), mely gyorsabbá, könnyebbé tette a folyóirat szerkesztését, megjelentetésének előkészítését, valamint a megjelent és a megjelenő szakkikkek elérését. A projekt keretében a folyóirat 60 évfolyamának valamennyi cikkét digitalizálták, és szabadon elérhetővé tették, egy a külön erre a célra létrehozott kereső felületen. A projekt egyik külön érdekessége, hogy a Szerkesztőbizottság 21 magyar nyelvű szakkikk angol nyelvű online megjelentetését javasolta a magyar nyelven megjelent publikációk nemzetközi ismertségének növelése, így a bennük foglalt tudományos eredmények széles körben terjesztése érdekében (AGROKÉMIA ÉS TALAJTAN, **60.** Supplementum, 2010).

Az Agrokémia és Talajtan folyóirat hat évtized alatt megjelent közleményei tükrözik a különböző talajtani tudományterületek történéseit, a szakterület számára megfogalmazott társadalmi elvárásokra adott válaszait; a tudományterület koncepció-váltásait; technikai fejlődését; illetve a tudományos és gyakorlati problémák megoldására adott válaszait. Az ATON projekt másik különlegessége, hogy a tudományterületek fejlődését, változását egy-egy felkért szakembere ún. „szakcommentekben” mutatta be (AGROKÉMIA ÉS TALAJTAN, **61.** Supplementum, 2012). A „szakcommentek” szakterületi listája a következő: Talajfizika; Talajbiológia; Talajásványtan; Talajdegradáció, talajjavítás, talajvédelem; Agrokémia; Növényi

tápanyagellátás, trágyázás, tápanyagállapot, tápelemforgalom; Talaj-, trágya- és növényvizsgálati módszerek; Talajszennyezés és remediáció; Talajhasználat és agrotechnika. Az így elkészült feldolgozások tudománytörténeti szempontból is értékesek, valamint a felsőfokú oktatásában is felhasználhatók.

A folyóiratban megjelenő közlemények bírálóinak/lektorainak kiválasztása és felkérése, a javított és/vagy átdolgozott cikkek közlésre elfogadását a Szerkesztőbizottság közreműködésével a főszerkesztő végezte. Rajkai Kálmán a főszerkesztői feladatokat a folyóirat 2014. évi 2. számától vette át. 2014 év végéig (nyugdíjba vonulásáig) Laczkó Viola, 2015. januártól Hernádi Hilda, majd 2016. szeptembertől Vass Csaba látta, illetve látja el a technikai szerkesztői feladatokat.

A főszerkesztő hazai és nemzetközi szaktekintélyek felkérésével 2014-ben Tanácsadó Testületet hozott létre, hogy tagjai tapasztalatukkal, tudásukkal, javaslataikkal a folyóirat színvonalának emelését segítsék, aktív szerkesztői feladatuk nincs. A Tanácsadó testület tagjai:

Blum, Winfried E. H.	Prof. em., BOKU, Bécs, Ausztria
Hofman, Georges	Prof. em., Ghent Univ., Gent, Belgium
Horn, Rainer F.	Prof., Christian Albrecht Univ., Kiel, Németország
Lichner, Lubomir	DSc., Institute of Hydrology, Bratislava, Szlovákia
Nemes Attila	Res. Prof., NIBIO, Ås, Norvégia
Pachepsky, Yakov	Soil Scientist, USDA ARS, Beltsville, MD, USA
Simota, Catalin C.	Dir. gen., ICPA, Bukarest, Románia

A Tanácsadó Testület hazai tagjait a Szerkesztőbizottság tagjai között soroljuk fel.

Az általános talajtan, talajfizika, talajkémia-agrokémia, valamint talajbiológia-biokémia és agro-ökológia szakterületek szakszerkesztői feladatainak ellátására, – a főszerkesztő – 2015 szeptemberétől tematikai sorrendben Farsang Andrea, Makó András, Filep Tibor és Szili-Kovács Tibor szerkesztőbizottsági tagokat kérte fel.

2011 óta az ATON projektben kialakított Oesys elektronikus szerkesztői rendszer szolgált a kéziratok benyújtására és szerkesztésére. Minthogy azonban az Oesys rendszer frissítése és karbantartása bizonytalan, illetve relatíve költségessé vált, azt 2018. augusztustól az MTA Könyvtár és Információs Központ által az Akadémiai Kiadó folyóiratai számára továbbfejlesztett és folyamatosan karbantartott elektronikus szerkesztői rendszer (Open Journals System – OJS) váltotta fel.

Az OJS rendszer nagyobb rugalmasságot biztosít a szerkesztési folyamatban, így ennek köszönhetően a kézirat beérkezését követően, tematikája szerint, – az összeférhetlenségi szempontok figyelembevételével – a főszerkesztő által kijelölt szakterületi szerkesztőhöz kerül. A szakszerkesztő feladata a kézirat befogadása, a bírálók kijelölése és felkérése. A bírálók a közleményt szerző és munkahely nélkül kapják (kettős vak bírálat). Az elkészített lektori véleményeket az OJS-be töltik fel, amit a szakszerkesztő a szerzőnek továbbít, aki javítja és/vagy átdolgozza kéziratát, majd feltölti ismételt az OJS-be a már javított kéziratot és a bírálók észrevételeire, kérdéseire adott válaszait. A javított és/vagy az átdolgozott kéziratot a bírálók ellenőrzik és nyilatkoznak annak elfogadásáról. A bírálók általi elfogadást követően,

a szakszerkesztő jóváhagyásával kerül a kézirat a Szerkesztőbizottság és a főszerkesztő által közlésre elfogadásra.

2018 őszétől az Akadémiai Kiadó hozzájárulásával folytatódik az angol nyelvű, csak elektronikusan megjelenő (online) kiadvány (szupplementum) megjelentetése is. Az online folyóiratszám megjelenése nem kötött idejű, az egyes cikkek elfogadásuk után 'Online First', majd amikor 5–8 közlésre elfogadott cikk összegyűlik, szupplementumként jelenik meg a folyóirat online felületén. A szupplementumba közlésre benyújtott kéziratok tematikai, formai és nyelvi megfelelőségét, a kapcsolattartást a szerzővel, – a főszerkesztő felkérésére – Ragályi Péter látja el. Az online számba bírálatra befogadott cikkhez a szakszerkesztőt a főszerkesztő kéri fel. Az online folyóirat indításával egyidőben a főszerkesztő nemzetközi szerkesztőbizottsági tagokat (Thomas Kätterer, SLU, Uppsala, Svédország; Ole Wendroth, UKY, Lexington, USA; Stolte Jannes, Nibio, Norvégia) hívott meg a folyóirat szerkesztőbizottságába. A bírálati, javítási, átdolgozási és/vagy elutasítási folyamat és a közlésre elfogadás azonos a magyar nyelvű kéziratokéval. Az angol nyelvű szupplementum kézíratainak bírálatára egy magyar és – lehetőség szerint – egy külföldi bírálót kérnek fel. A közlésre elfogadott kézirat angolságának megfelelőségét Ragályi Péter bírálja el és a javítást a szerzőtől kéri.

A Szerkesztőbizottság személyi összetételét az utóbbi 10 évben az Intézet (MTA TAKI), 2012-től MTA ATK TAKI, 2019-től ATK TAKI munkatársai, a szakterületet művelő hazai tudományos intézetek és egyetemi tanszékek képviselői alkották. A Szerkesztőbizottság tagjainak névsora 2011-től:

Anton Attila (1998–2014 †)
Barczi Attila (2014–2017)
Bidló András (2019–)
Blaskó Lajos (2009–2014; 2017–)
Buzás István (1984–)
Farsang Andrea (2014–)
Filep Tibor (2016–)
Fodor Nándor (2014–2019)
Führer Ernő (1998–)
Füleky György (techn. szerk. 1981–1983; szerk.biz. tag 1984–2018†)
Győri Zoltán (2009–)
Jolánkai Márton (1998–)
Kádár Imre (1986–2017; tanácsadó test. tag 2018†)
Kátai János (1998–)
Láng István (1965–2013; tanácsadó test. tag 2014–2016†)
Lehoczky Éva (2013–)
Ligetvári Ferenc (1994–2014)
Loch Jakab (1994–2013; tanácsadó test. tag 2014–)
Makó András (2014–)
Michéli Erika (2009–)
Murányi Attila (techn. szerk. 1984–1988; szerk.biz. tag 1989–2014)
Németh Tamás (1994–)

Pásztor László (2014–)
Ragályi Péter (2018–)
Rajkai Kálmán (szerk.biz. tag 1986–2013; főszerk. 2014–)
Sárdi Katalin (1998–2014)
Schmidt Rezső (2014–)
Stefanovits Pál (1951–2013; tanácsadó test. tag 2014–2016†)
Szili-Kovács Tibor (2014–)
Tamás János (2014–)
Tóth Gergely (2017–)
Tóth Tibor (2014–)
Tóth Zoltán (2019–)
Várallyay György (techn. szerk. 1970–1980; szerk.biz. tag 1981–1997;
főszerk. 1997–2014; tiszteletbeli főszerk. és tanácsadó test. tag 2014–2019†)
Vermes László (1994–2014)

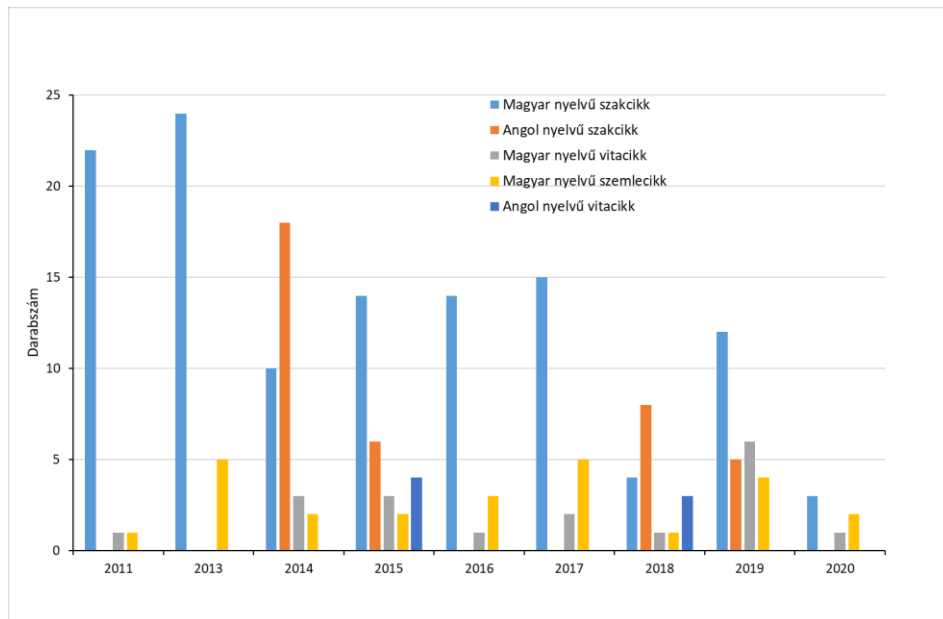
A folyóirat évente nem több mint 480 oldal terjedelemben 2 számban jelenik meg, félévenként. A magyar nyelvű eredeti szócikkek – valamint a szemle és a vitarovat közlemények a szerző kérésére – angol nyelvű összefoglalóval, táblázat- és ábrafeliratokkal kiegészítettek.

A folyóirat hét évtizedének 178 füzetében, mintegy 1878 magyar és 527 idegen nyelvű eredeti szócikk, 786 szemlecikk, 140 vitarovat cikk és 116 egyéb cikk, vagyis összesen több, mint 3447 közlemény jelent meg közel 36 ezer szövegoldal.

A folyóirat közlemény és szövegoldal számai egyértelműen szemléltetik a folyóirat szerepét és jelentőségét a második világháború után önálló intézetben tudományos műhelyt kapott talajtan, agrokémia és talajbiológia tudományterületek útkereséséről, fejlődéséről és azok gyakorlati alkalmazásáról. A folyóirat segítségével nyomon követhetők a tudományos szakmai rendezvények, azok témakörei, a különböző szakmai ötletek, javaslatok, nézetek és azok megvitatása. A hét évtized közleményeiben nyomon követhető a hazai szaknyelv fejlődése is, aminek kiemelt jelentősége van az oktatásban, a szakmai kommunikációkban és az új, idegen nyelvű szakkifejezések magyar megfelelőinek bevezetésében.

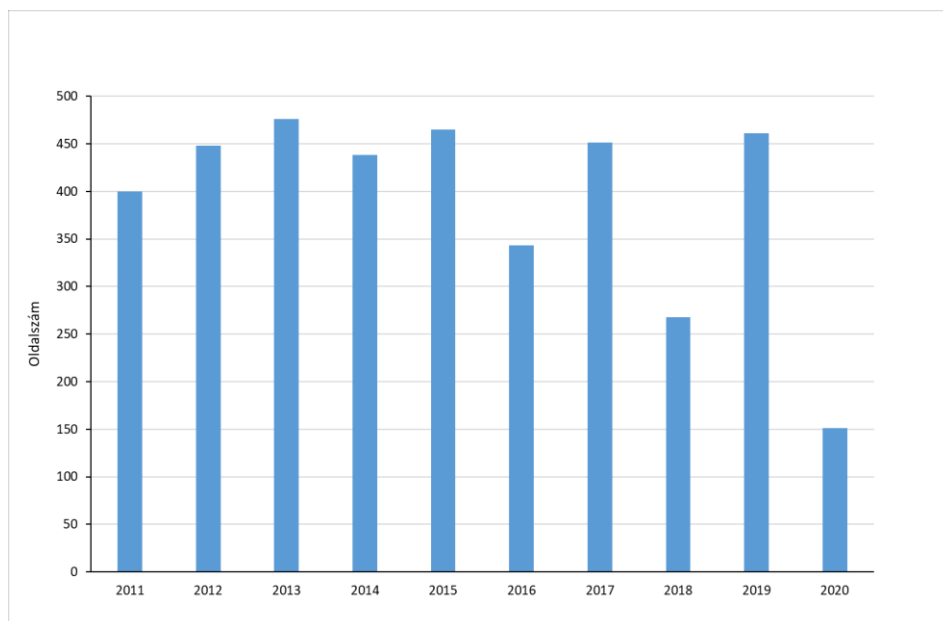
A folyóirat 60. éve után a magyar és angol nyelven írt eredeti szócikkek, szemleanyagok, vitacikkek számának alakulását az *1. ábra* mutatja.

A magyar és az angol nyelvű eredeti szócikkek számát a 4 évenként, a Talajtani Világszövetség (IUSS) által rendezett kongresszusok alkalmából, a magyar kutatási eredmények bemutatására 2014-ben és 2018-ban megjelent angol nyelvű folyóirat számok rendezték át. Megfigyelhető, hogy a folyóiratban megjelent közlemények száma csökkenő tendenciájú. A 2016. és 2017. években az angol nyelvű szócikkek hiánya és a 2018. évben megjelent magyar és angol nyelvű szócikkeknek a 2014. évben megjelentekhez viszonyított száma egyaránt a folyóiratban való közlés mérséklődését jelzi. Azonban nem csupán a megjelenő szakközlemények száma, hanem az azokban közölt eredmények keresettségét mutató idézetszám is csökkent. A folyóirat 2018. évi Q3 besorolása, a 2019. évre Q4 lett.

1. ábra

Az Agrokémia és Talajtan folyóiratban megjelent közlemények száma a 2011-től

2. ábra

Az Agrokémia és Talajtan folyóirat 2010 után megjelent köteteinek évenkénti összes oldalszám alakulása.

A 2020. évben a folyóiratban megjelent közlemények száma összhangban van az összevont kötetben megjelent összes oldalszámmal (2. ábra). Drámai jelzést fedezhetünk fel a folyóirat jövőjére vonatkozóan. Nem tudható azonban még biztosan, hogy a 2020. évi vírusjárvány, vagy az intézeti kutatóktól és az egyetemi oktatóktól megkövetelt hatás tényező (impakt faktoros, IF) folyóirat közlemények miatt csökkent-e le, – a korábbiakhoz képest mintegy harmadára – a magyar és az angol nyelvű lektorált folyóiratközlés iránti igény?

Remélhető, hogy a világjárvány okozta „bénultság” elmúltával a tudományos közlés visszatér a járványmentes időszakra jellemző aktivitáshoz és a folyóirat ismét keresett lesz.

Mindenképpen nehéz feladat vár a jövőben a Szerkesztőbizottságra, hogy a múlt hagyományait és a magyar szakmai nyelvet ápolva, egy minden szempontból modern, a hazai és a nemzetközi szakmai közönségnek egyaránt csábító publikálási felületet hozzon létre.

A hét évtizedes múltra visszatekintő folyóirat nem lehetett volna eredményes szerzőink aktivitása, olvasótáborunk érdeklődése, szerkesztőbizottsága, lektorai, fordítói és technikai munkatársai felelősségteljes, lelkiismeretes és gondos munkája nélkül.

S természetesen kellett ehhez az Akadémiai Kiadó, a Magyar Tudományos Akadémia és az alapító Agrokémiai intézet később Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet, valamint utód intézetei elvi és anyagi támogatása. Bízunk benne, hogy erre továbbra is számíthatunk az alkotó szakemberektől megkövetelt nemzetközi megjelenés mellett.

2021. február 24.

Rajkai Kálmán és Koós Sándor